

Nejstarší česká mince

29. října 2017 v 9:15

Pomineme-li epizodu keltského mincování ve 3. - 1. století před Kristem (kdy ještě nelze mluvit o Česku a Češích), začaly se na našem území mince razit ve druhé polovině 10. století. Ekonomická i kulturně-politická situace tehdy dospěla do stadia, kdy byla ražba vlastní mince potřebná i výhodná a často se mluví i o prestižních důvodech.

Do té doby obíhaly v Čechách mince cizí - zejména německé (bavorské, francké...) nebo arabské. Vlastní domácí tzv. všeobecný ekvivalent (měřítko cen) představovaly jemné plátěné šátečky.

O oběhu ražených mincí v polovině 10. století na našem území víme především z důvěryhodných zápisků arabského obchodníka Ibrahíma Ibn Jákuba, který procestoval velkou část Evropy a zanechal o svých obchodních cestách podrobné zprávy. O Praze v nich píše jako o městě z kamene a vápna, o mincích, které obíhají na pražském tržišti jako o kinšárech a zmiňuje se dokonce o domácím oběživu - plátěných šátečích a jejich kurzu ke kinšáru 10:1.

Zda v roce 965, ze kdy pochází uvedená zpráva, již obíhaly na pražském tržišti vlastní - domácí mince, nebo se ještě platilo cizími, ze zprávy nevyplývá. Hospodářská situace však byla pro ražbu vlastní mince příhodná.

K ražbě prvních českých mincí tak došlo někdy v letech 955 - 970, za vlády knížete Boleslava I. Nejstarší české mince jsou denáry. Název byl převzat z mincí kdysi římské republiky (denár = po deseti), jehož ražbu obnovil francký král Pipin a upevnil jeho syn Karel Veliký, zejména mincovní reformou z r. 800.

Bezprostředním vzorem pro ražbu prvních českých mincí byly denáry sousedního bavorska - podle kterých je nejstarší typ českých denárů nazýván jako starší bavorsko-svábský nebo starší řezenský typ (podle vzorů ražených v Regensburgu/Řezně). Šlo o stříbrné mince o průměru kolem 20mm a váze něco přes 1gram, ražené v počtu 240 kusů z karolinské libry o váze cca 400g. Obraz na nich byl inspirován náboženskými motivy: na lici kříž a na rubu stylizovaný kostel - tzv. kaplice (lomenice).

Nejstarší - devítibodový - typ českého denáru Boleslava I. (perovka a originál)

Za zřejmě opravdu nejstarší je pak považován tzv. devítibodový typ = typ s vyobrazením kříže se třemi tečkami (kuličkami) ve třech jeho úhlech a se čtvrtým úhlem prázdným. Kolem kříže je opis nesoucí jméno vydavatele mince - knížete Boleslava: BOLEZLAV DVX. Na rubní straně je kolem kaplice v opisu uvedeno jméno

mincovny: PRAGA CIVITAS (město Praha). Nápisy pod lomenicí (kaplicí) se na známých variantách tohoto typu různě střídají (PER, RE, LOP, CHO, atp.). Význam těchto nápisů většinou není znám, je však pravděpodobné, že nejstarší z nich bude právě nápis PER, který má přímý vzor na řezenských denárech vévody Jindřicha II.

Starší bádání se pokoušelo připsat první českou minci už Václavu Svatému (+935), avšak mince považovaná tehdy za jeho ražbu je patrně až z přelomu 10. a 11. století a navíc patrně polského původu. Naopak novější, zejména polští, badatelé se snaží doložit počátky české mince až za Boleslava II. - zřejmě proto, aby náskok Čechů v ražbě vlastní mince nebyl před jejich Měškem I. nebo spíš dokonce až Boleslavem Chrabrým tak velký:-)

Ranně středověký denár byl mincí vysoké ceny, se kterou se běžný člověk prakticky nesetkal. Podle udání Ibn Jákuba vystačil jeden denár člověku na obživu na celý měsíc. K platbám tak tyto mince používala především nobilita a ve velkém se pravděpodobně užívaly při obchodování s otroky z pohanských oblastí do arabských zemí.